

В. Нікітенко,
к.філос.н., доцент кафедри іноземних мов
Запорізької державної інженерної академії,
м. Запоріжжя
e-mail: vitalina2006@ukr.net

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ НОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиток і широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій є глобальною тенденцією науково-технічного прогресу останніх десятиліть, яке привело до значних змін у багатьох сферах людської зайнятості, зокрема таких сфер, як освіта, охорона здоров'я, зайнятість, економіка. Використання ІКТ має рішучий вплив для підвищення конкурентоспроможності економіки, розширення можливостей її інтеграції у світову систему господарства, підвищення ефективності державного управління. Сучасне суспільство зробило перші кроки у сторону інтенсифікації інформаційних процесів в епоху інформатизації. Це підтверджується тим, що зростає швидкість передачі інформації, прискорюються процеси її обробки, удосконалюється технічна база. Швидкість і масштаби змін досягли такого рівня, що покоління ідей, незважаючи на їх багатоманітність, змінюють один одного швидше, чим покоління людей. З'являється необхідність у постійному удосконаленні практичних навичок та теоретичних знань. Розвиток системи освіти визначається переміщенням з матеріальної сфери в інтелектуальну. При цьому освіта повинна бути певним фактором соціального зростання, формувати майбутні потреби суспільства і пріоритети, які на практиці повинні означати розвиток освіти в інтересах держави в цілому і кожної людини, зокрема. Ключова роль у сучасному суспільстві відводиться інформації та електронним засобам, що забезпечують технічну базу для її використання і розповсюдження. Однією з найважливіших ознак інформаційного суспільства є підвищення якості освіти за рахунок розширення її можливостей систем інформаційного обміну на міжнародному, регіональному та національному рівнях, і відповідно, підвищення кваліфікації, професіоналізму і здібностей до творчості як найважливіших ознак сфери праці. Стає очевидним, що інформатизація освіти і розвиток інформаційного суспільства взаємопов'язані. З однієї сторони, становлення інформаційного суспільства істотно впливає на процеси виникнення інформаційних технологій у всі сфери освітньої діяльності, а з іншої, - інформатизація освіти формує інформаційну культуру членів суспільства, істотно сприяючи її інформатизації. Смісл освіти ми вбачаємо в успішній самореалізації і розвитку соціокультурної компетентності людини, розвитку її іманентних можливостей, внутрішньо властивих особистості, здібностей до її цілеспрямованого удосконалення. Зміни антропоцентричних технологій, основою яких виступають безперервно змінюючи процеси метаболізму (обміну речовиною, енергією і інформацією) між людиною і середовищем проживання, слугує способом відтворення форм соціальності і збереження моральності і може стати частиною загальної теорії соціуму, екоантропоцентричною теорією, філософією культури, що збагачує науку в теоретичному і практичному планах та визначає сучасний діалог культур в інформаційному суспільстві. Соціальна динаміка сучасного соціуму потребує перегляду якісних характеристик освітніх інституцій, так як сьогодні ВНЗ повинен закладати в людину не тільки знання з різних галузей науки, але й розвивати у ній такі якості, які необхідні для успішної взаємодії у соціумі, перш за все. На ринку праці визначаються такі якості, як мобільність, флексібельність, здатність до роботи в команді, стресостійкість, ініціативність і відповідальність, здатність до прийняття рішень,

нормо усвідомлення, лояльність. Ці якості визначають соціокультурну морально-гуманістичну компоненту освітнього простору та слугують тим, освіта виступає як інтегративний механізм духовної соціалізації особистості в інформаційному суспільстві. Ми виходимо з того, що освіта, побудована на принципах антропоцентризму на загальних геоцінностях, виступає оптимальним соціокультурним простором для соціалізації особистості і трансляції гуманістичних форм культури в інформаційному суспільстві. На нашу думку, методологічною основою дослідження виступають гуманітарно-антропологічні і соціологічні підходи до пізнання людини у їх взаємодії з оточуючим світом, системний та синергетичний підходи, універсальна єдність антропологічного, гносеологічного, аксіологічного і праксеологічного аспектів аналізу особистості, формування якої відбувається в умовах нового освітнього середовища. На основі істотних ознак освітнього середовища в умовах інформаційного суспільства ми виокремлюємо принципи освіти: крос культурність, антропоцентризм, толерантність, індивідуалізація освітніх процесів, полілінгвізм.

Тому в умовах інформаційного суспільства виокремлюється варіант просторової моделі соціокультурного(духовного) онтогенезу особистості, що візуалізує соціокультурні взаємозв'язки і взаємозалежності соціуму і особистості. У соціокультурному просторі інформаційного суспільства освіта базується на антропоцентризмі і представляє собою сукупність ідей, поглядів, принципів і підходів до соціалізації особистості, у рамках якого людина представляється як ресурс суспільного розвитку, як носій соціального капіталу, що вносить свій вклад у суспільну свідомість і культуру. Антропоцентризм відображає семантичну багатовимірність особистості. Що інтеріорізує культуру у просторі соціальної взаємодії інформаційного соціуму. Тому істотну характеристику і стратегію освіти визначають антропометричні технології соціалізації, які виступають засобом орієнтації особистості на цілісне бачення світу, у якому домінують духовність як спрямованість до термінальних цінностей, які детерміновані аксіологічними вимірами, в контексті яких суб'єкт осмислює значення своїх дій, усвідомлює їх значимість у процесах все більш широкої інформатизації. Антропоцентристські технології стимулюють творчу діяльність, гуманізують свідомість і особистісно вироблені цінності, дозволяють вступити в смисловий контакт з новими цінностями. Отже, відмітимо, що освіта є найбільш оптимальним соціокультурним простором для збереження і трансформації гуманістичних форм культури в інформаційному суспільстві. Цілісно-системний підхід як методологічна основ дозволив розробити і обґрунтувати модель ВНЗ як соціального інституту з якісно новими можливостями для задоволення різноманітних запитів індивідуального особистісного розвитку суб'єктів освіти. ДЛЯ ВНЗ представляє собою просторову модель соціокультурного онтогенезу, що візуалізує психосемантичні взаємозв'язки і взаємозалежності в інформаційному суспільстві. В антропоцентричних технологіях, що поєднують воедино предмети думки і предмет дії, домінує духовність як напрямок до досягнення цілей, трансцендентних смислів і термінальним цінностям, до іншого і самого себе. Ці цінності є аксіологічними, вони стимулюють творчість, креативність як устремління до свідомої активності, гуманізують свідомість і особистісно обрані цінності, виключають дихотомію «об'єкт-суб'єкт» і характеризуються семантико-емоційною наповнюваністю. Аксіологічність відображає основну семантичну багатовимірність людини-діяча, що виступає культуротворчим суб'єктом у просторі інформаційного суспільства і набуває нових духовних вимірів в контексті духовного онтогенезу. Інформатизація сприяє формуванню інформаційної культури особистості, яка включає: 1) прийняття на особистісному рівні гуманістичної цінності інформаційної діяльності людини; 2) культура спілкування і співпраці у сфері інформатики та інформаційних технологій, використання можливостей телекомунікацій для міжособистісної колективної взаємодії; моральна поведінка у сфері інформаційних відносин; 3) компетентність і вільна орієнтація у сфері інформаційних технологій, гнучкість та адаптивність мислення; 4) передбачення можливих наслідків інформаційної діяльності, професійно-соціальна

адаптація у постійно змінюваних інформаційних умовах; 5) використання інформаційно-технологічних можливостей для найбільш ефективного вирішення професійних задач; 6) знання і використання основних правових норм регулювання інформаційних відносин, усвідомлення відповідальності за дії, що здійснюються за допомогою засобів інформатизації; 7) реалізація в інформаційно-професійній діяльності принципів наукової організації праці, безпеки для здоров'я, фізіологічності і комфортності. Отже, соціокультурний простір особистості інформаційного суспільства включає в себе соціальні і культурні механізми як рівнозначні за впливом фактори. Це сфера подвійної детермінації – ідеальної і матеріальної. В суспільстві головну роль відіграють закони, закономірності, ідеали, смисли, цінності, сформовані інформаційним суспільством. Образ людини інформаційної культури дає можливість визначити специфіку культури цього суспільства, а також і специфіку соціокультурного буття людини інформаційного суспільства. Всезагальна культура мислення і виявлення індивідуальності – це те, що характерне для інформаційного суспільства і відображається в образі людини сучасного соціуму. Повернення людини до гуманізму, пріоритету цінностей вільної творчої особистості, формування нової культури мислення на основі колективного інтелекту – це першочергові задачі сучасного інформаційного суспільства. Звідси зміни буття людини у суспільстві, а також його свідомості і світогляду, що, в першу чергу, знаходить відображення у формуванні образу людини як синтезу суб'єкт-суб'єктного сприйняття світу.

Список використаних джерел

1. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку мережевого суспільства та інформаціоналізму / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб.наук.пр.] – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016.- випуск № 64. - С.32-43.
2. Voronkova Valentina. The formation of the concept of noosphere development of modern society in the conditions of information society *Philosophy & Cosmology* Научный журнал: К: Международное философско-космологическое общество / Под ред. О.Базалука.- 2016. Vol. 16 2016. P.179-191.
3. Максименюк М. Ю., Нікітенко В. О. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії / М. Ю. Максименюк, В. О. Нікітенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2016.- випуск № 66. - С. 266-278.
4. Nikitenko Vitalina *Conceptualization of geo-cultural values in the process of teaching of foreign language* / Nikitenko Vitalina // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2016.- випуск № 64.- С.255-259.
5. Нікітенко Віталіна. Новий тип інформаційно-комунікативного суспільства та його мережевий характер / Віталіна Нікітенко / Віталіна Нікітенко // Теоретичні та практичні засади розвитку менеджменту організацій та адміністрування в умовах незалежності України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25- річчю незалежності України та 20-річчю кафедри менеджменту організацій та управління проектами / Ред. урядн.: д. філософ. н., проф. Валентина Воронкова, Регіна Андрюкайтене. - Запоріжжя: ЗДІА, 2016.- 274 с.- С.140-145.